

Ludvik Zorzut se zavzema za ohranitev cerkve sv. Roka v Solkanu
(Fond: ObLO Nova Gorica, 1952, spisi 1-100, PANG)

Hranilnica in posojilnica v Šempetru 1896-1948 - razstava Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici

Že nekaj let je ustaljena praksa Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici, da vsako leto postavi dve priložnostni razstavi v predverju arhivske stavbe. Razstave imenujemo priložnostne, ker jih postavljamo ob posebnih priložnostih, obenem pa želimo poudariti, da gre za manjše, čeprav ne vedno skromne razstave. Skozi prostor, ki ga zapolnjujemo z razstavami, gre vrsta obiskovalcev arhiva, ki se lahko tudi nenamensko seznanijo z arhivskim gradivom ali vsaj z eno od njegovih dejavnosti. Vodilo razstav je predvsem predstavitev gradiva iz našega arhiva. Kljub temu, da so razstave manjše, jih vedno spremljajo katalogi s tekstom oziroma z razpravo o temi in s kar-

sesta natančnim seznamom eksponatov. Katalogov ne dajemo tiskati, temveč jih s pomočjo računalniških programov naredimo kar v arhivu.

Tudi razstava, ki je februarja 1992 zamenjala razstavo o arhivskem gradivu društvenih fondov v našem arhivu, je sledila opisanim namenom. Razstavo in katalog je pripravila Aleksandra Pavšič-Milost. Odločila se je predstaviti arhivsko gradivo enega izmed fondov gospodarskih organizacij v Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici - fonda Hranilnice in posojilnice v Šempetru pri Gorici ob 95. obletnici ustanovitve. Omenjeni fond je po starosti in ohranjenosti redkost med gospodarskimi fondi našega arhiva. Gradivo in seveda njegov ustvarjalec pa je zanimiv, ker se je hranilnica kot ena redkih slovenskih ustanov znala prilagoditi in je preživela tudi težko fašistično obdobje. Iz ohranjenega gradiva je razvidno, da je uspela vse do 1935. leta poslovati v

slovenskem jeziku. V razpravi, ki jo preberemo v katalogu, nas avtorica sistematično in jedrnatno seznanja z delovanjem hranilnice, z njenim trajanjem in namenom, z organi zadruga in njenim članstvom, s hranilnimi vlogami, ki so jih sprejemali in posojili, ki so jih izdajali. Hranilnica je začela poslovati 1897. leta, še v času avstrijske uprave, z denarno enoto krono, nato je v obdobju italijanske uprave poslovala z liro in nazadnje po priključitvi k Jugoslaviji še dve leti z dinarji. Avtorica nam ponuja tudi tabelarni prikaz poslovanja skozi vsa obdobja. Obsežno razpravo o hranilnici je avtorica objavila v reviji Srečanja, št. 130/92.

V katalogu je objavljen tudi nepogrešljivi del - seznam razstavljenih dokumentov. Razstava je bila, z izjemo nekaj fotografij iz fotografske zbirke našega arhiva, postavljena skoraj izključno z dokumenti fonda Hranilnice in posojilnice v Šempetru. Plastična in nazorna predstavitev hranilnice s pomočjo cele palete njenih dokumentov (od računov, zapisnikov do plakatov in hranilnih knjižic), obiskovalca ni mogla razočarati.

Vlasta Tul

Elektrarne, mlini, žage, vodovodi ... v porečju Soče 1918-1943 - predstavitev dokumentov Tehničnega urada Gorica, razstava Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici

Novembra 1991 je bila v galeriji Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici postavljena razstava o elektrarnah, mlinih, žagah, vodovodih in drugih podobnih napravah v porečju Soče v obdobju od 1918 do 1943, to je v času italijanske uprave pri nas. Razstavo je spremljal katalog.

Namen avtoric razstave in kataloga Metke Nusdorfer-Vuksanović in Lilijane Vidrih-Lavrenčič je bil predstavitev manj znanega, a izredno zanimivega gradiva fonda Tehničnega urada Gorica, ki ga hrani Pokrajinski arhiv v Novi Gorici. Gradivo je bilo po drugi svetovni vojni zavedeno med sezname dokumentacije, ki ga je jugoslovanska stran v Komisiji za vračanje arhivov iz Italije terjala od nasprotne strani. Sedež Tehničnega urada je bil namreč v Gorici, ki je po vojni pripadla Italiji, gradivo pa se je nanašalo predvsem na ozemlje, ki je v območju republike Slovenije. Del gradiva je bil prevzet 1954. leta, del pa nekoliko kasneje.

Kako malo je bilo gradivo poznano, niso izprijevali le obiskovalci razstave (čudili so se npr. nenavadnim načrtom o izkoriščanju Krnskega jezera za proizvodnjo električne energije, številnim malim vodnim napravam, ki so do danes v glavnem propadle), marveč tudi sami upravljavci s še sedaj delujočimi, a tedaj zgrajenimi vodnimi napravami. Zanje je bila predstavitev dokumentacije, predvsem o elektrarnah, pravo odkritje, saj so v veliko primerih mislili, da je izgubljena, ali pa kje onstran državne meje.

Lično izdelan katalog nas tudi na kratko seznanja z razvojem in delom Tehničnega urada, nato pa nam nekoliko natančneje predstavi različne vodne naprave. Razstava je bila razdeljena v dva dela. Enako zasnovano razberemo tudi iz kataloga. Prvi del poskuša s številnimi malimi objekti (vodovodi, mlini, žage, kovačnice ...) enakomerno pokriti vse porečje Soče. Drugi del pa prikazuje splošne projekte italijanskih električnih družb o gradnji hidroelektrarn po 1921. letu, načrte nerealiziranih projektov in na koncu zgrajene hidroelektrarne v porečju Soče v obdobju med obema vojnama. V katalogu je zelo podroben in natančen seznam razstavljenih eksponatov. Čeravno razstava zajema čas od 1918. do 1943. leta, pa so nekateri eksponati tudi starejšega nastanka, saj jih je urad potreboval pri svojem delu.

Razstave, ki so zasnovane na arhivskem gradivu, so navadno za oko manj zanimive. Omenjena razstava pa je bila vabljiva tudi za oko, saj so bili na njej razgrnjeni načrti, skice in tudi fotografije predstavljenih objektov.

Vlasta Tul